

Hétről Hétre

A MAGYAR HIRLAP SZÉPIRODALMI MELLÉKLETE

Március 15.

HETVEN esztendővel ez előtt, Magyarország fővárosában, elhangzott a nagy kérdés: "rabok legyünk, vagy szabadok?" Petőfi Sándor hódítóerejű kérdése visszhangzott a Kárpátoktól az Adriáig. És a kérdést nyomon követte a felelet, a csodálatos összhangu felelet: "Szabadok!"

És megkezdődött a világtörténelem legragyogóbb tartalmu küzdelme: a magyar függetlenségért viharzó szabadságharc. De a félistenek harcát összetörték az "isten kegyelméből" gyilkoló, pusztító, rabló és fosztogató uralkodók. Összefogtak a sötétség bajnokai, az elnyomatás, a zsarnokság legelszántabb bajnokai és vérbefojtották a magyar szabadságot, függetlenségét és nemzeti életet.

Küzdelem hevében, csata tüzeiben pusztult el az is, akinek ajkáról elhangzott a nagy kérdés. Szerencsés volt, a sors kegyeltje volt: elkerülte nemes társainak szomorú, dicstelen végét: az akasztófát. Petőfi Sándort csak azért nem akasztotta fel a vérre- vágyó hatalom, mert nem tudta, mert elkésett.

De a nagy kérdést nem vonzolhatta bitó alá a zsarnok. A nagy kérdést nem pusztíthatta el, még a kölcsönkért cári erő sem. A nagy kérdés él és viharzik ma is minden igaz magyar lelkében: "rabok legyünk, vagy szabadok?"

Hetven esztendővel ezelőtt hangzott el a kérdés, ideje hogy másodszor is feleljen Magyarország népe. Ideje, hogy megismételje a negyvennyolcas feleletet; ideje, hogy a mult tanulságait értékesítve, kiküzdje, kivívja mindazt, amit a gyávasággal párosult hitvány erőszak elrabolt tőle.

Sokat, nagyon sokat felejtettünk hetven esztendő óta. Elfelejtettük Világost, elfelejtettük és megbocsájtottuk Aradot. Keresztényi szeretettel megbocsájtottunk az ellenünk vétkezőknek és "kiegyeztünk" a zsarnokkal, kiegyeztünk a hóhérok parancsnokaival. "Kiegyeztünk" és guzsba

kötöttük önmagunkat, guzsba kötöttük saját szabadságunkat, függetlenségünket, gazdasági életünket. Az 1867-es kiegyezés, szükség-kiegyezés volt. A pillanatnyi helyzet parancsolta a bölcs megalkuvást és tények, cselekvések helyett Magyarország belenyugodott újabb ígéretekbe. De az a szerződőfél, akivel a 67-es kiegyezést megkötöttük, jogokat akar, de kötelezettségeket soha nem ösmert. Deák Ferenc nem árulta el, nem adta el Magyarország jogait a kiegyezésben és így Ausztria egyszerűen ellopja, meghamisítja és elsikkasztja a történelmi okmányok minden pontját, mely jogokat jelent Magyarország részére. A 67-es kiegyezés nem mond le az önálló magyar hadseregről és egyenesen meghatározza azokat az előfeltételeket, melyek bekövetkezése után Magyarország felállíthatja saját sorompóit, megalapíthatja az önálló vámrendszert és az önálló magyar bankot.

És az utolsó évtizedekben nagyarányú alkotmányos harcok viharoztak ezek körül a kérdések körül: és mindig győzött Ausztria és mindig győzött az osztrák önérdék. Győzött, mert mindenkoron akadtak gerinctelen magyarok, akik egyéni hiúságukért feláldozták a nemzet érdekeit. A magyar parlamentben, a kiegyezés óta, a császár szolgahada a hatalom birtokosa. És amikor hosszas harcok után, a "nemzeti ellentállásnak" nevezett móka-forradalom után, a valódi negyvennyolcasok jutottak kormányra, keserves csalódáson esett keresztül a nemzet. A negyvennyolcas miniszterek még odaadóbb, szolgálatkészebb lakójai lettek a bécsi udvarnak, mint a Smolen Tónik serege.

Eszteendőről eszteendőre megünnepeljük március 15-dikét. Hazafias alkalmi ünnepélyeket rendeznek az is-

kolák, az egyesületek és a budapesti szocialisták megköszö- rüzzák Petőfi Sándor szobrát, mert azt mondta örökéletű költeményében: "akasszátok fel a királyokat!"

A költő felszólítása azonban eredménytelen maradt. Nem változott meg a világ rendje: Nem akasztották fel a királyokat, de azóta újabb ezreket akasztattak fel a királyok.

És jött a háború, a legszörnyűbb, a legvéresebb, a legkegyetlenebb világverekedés. A hatalom kiadta a jelszót, a hadvezetőség kiadta a parancsot és magyar honvédek utódai megindultak a "közös" ellenség ellen. Négy esztendő óta vérzik és könnyez Magyarország népe. Patakokban ömlik ismét a magyar vér idegen istenekért, idegen célokért. Nem tagadja meg multját a történelem: négy esztendő óta magyar hajtja a magyart a vágóhidra. A Habsburg és Hohenzoller család nagyhatalmi hóbortjának máglyáján pusztul el az élet minden kincse. Uralomhozragaszkodó, görcsösen kapaszkodó törpe csoportok üzik, kergetik, hajszolják a kárhozatba a terhek sulya alatt megroggyant milliókat. A címek, a rangok, a vagyonok, a fény és a pompa uzsorás birtokosai tömik ágyuk torkába a rongyosok tömegét.

Veszélyben a "haza!" — üvöltik szüntelenül mindazok, akiknek az élet minden kiváltságát biztosítja a "haza". És a háború elején, a cári önkény tetőpontján, hitelképességet biztosíthattak maguknak a jelszavak bajnokai. Magyarország népe elhitte, hogy "veszélyben a haza". A tavalyi márciusi szellők elsöpörték azonban a cári uralmat és azóta a hazugság, az önző rosszindulat használja csak a régi jelszót. Ma már nem ellensége Oroszország Magyarországnak. Ma már Franciaország, Olaszország, Anglia és az Egyesült Államok "ellensége" Magyarországnak. Az a Franciaország, mely évszázadokon

(Folytatás a 8-ik oldalon.)

A K A B A L A

ÍRTA: KÁBAY ENDRE

A márványszegélyű gázkan-
dallóban apró lángok reflek-
szi, pislogtak: A kandalló réz-
torkában úgy remegtek ezek a
megszámíthatatlan fénypöttyök,
mint egy miniatűr világgyetem-
ben a csillagok. Játékoskedvű
gyermek, vagy szomorúszívű asz-
zony egész nap elbámulhatta és
belefeledkezhetett a lelkével.

A kandalló mellől jött a vé-
kony, siránkozó női hang, mint-
ha valamelyik apró japán figu-
racska szólalt volna meg a sze-
gélyen:

— Már megint elmegy hazul-
ról estére?

Berke Vilmos, a diadalmas bör-
zeigény, éppen a keskeny fehér
csokor-nyakkendő kötözgette a
tükör előtt és ingerülten szólott
hátra:

— Már megint! Van valami ki-
fogásod ellene?

— Hiszen csak kérdeztem...

— Persze, csak kérdezted! Ott
összekuporodsz a sarokban és
megmérgezed a lelkemet az örö-
kös siránkozó panaszoddal. Meg-
remegek, ha hallom a nyöszörgé-
sedet, megcsavartod az életked-
vetem és ha felszisszenek, akkor
ártatlan arccal mondd: "Hiszen
csak kérdeztem!"

— Vacsorára itthon maradhat-
nál. Aztán ugyis elmegy.

— Mondtam, hogy ma nem
lehet üzleti ügyek.

— Üzleti ügyek. Frakkban, fe-
hér nyakkendővel!

— Ostoba vagy! Ma is ott tar-
tasz, mint öt év előtt. Még most
is azt hiszed, hogy üzletet csak
munkakabátban, a pult előtt le-
het lebonyolítani. Így dolgozik az
apád, az öreg falusi fűszeres. De
az én üzletem más... Itt kompli-
káltabb dolgok vannak... Itt
nagyba megy... Eh, de ezt te
sohse fogod megérteni!

— Lehet... Az ilyesmire szak-
tudás kell... De az is biztos,
hogy maga sem fog megérteni en-
gem sohasem. Pedig ehhez csak
emberi szív kell, meg szánalom...

Berke most már hófehér kez-
tyűit is felhuzogálta, egészen kész
volt már az indulásra, tehát tü-
relmetlenül mondotta:

— Most aztán megint jönnek a
könyvek! Azok a buta könyvek,
amik ellen nem lehet védekezni!
Neked csak a szemédet marják
vörösré, de nekem a szívemet
marják össze! Na!... Elég! Pá!

Az asszonyka hirtelen ijedt
mozdulatot tett, mintha erőszak-
kal akarná visszafartani, aztán
zavartan dadogta:

— Nézze... Vilmos... maga
most megint haraggal fog el-
mentni... Pedig csak szom, hogy
... hogy... nem jól ítélt meg...
mert...

Most elpirult, mint egy fiatal
hajadon és szegyéllösen suttog-
ta:

— Csak egy pillanatra várjon.
— Kíváncsi vagyok, hogy hát
ebből mi lesz.

— Szégyellem először elmon-
dani... de... várjon... csak egy
pillanatra...

Az apró zsuzsuk közül egy pi-
eke hirtelen szedett elő filigrán
ceruzával. Néhány szót írt egy
papírlapra és arcát felfordította,
amikor átnyújtotta azt a

férjének. Berke kíváncsian olvas-
ta el. Ez állott rajta: — "Azér-
faj mindegy, ha elmegy, mert én
magát nagyon szeretem."

Az asszony nem mert kiézni
a kandalló mögül, Berke pedig
fanyarül félkacagott.

— De hisz ez rendes szerelmi
vallomás! "Én magát nagyon sze-
retem!"... Azt elhiszem, hogy
te szeretsz engem, aminthogy én
is szeretlek téged. De azon a ko-
ron túl vagyunk már, amikor
még az ilyesmit levele utján kel-
lett közölnünk egymással. Öt
éves házasság vagyunk és ilyen-
kor már az emberek szeretik egy-
másat anélkül, hogy mondogatnák.
Ilyenkor már a szeretet, vagy ha
neked így jobban tetszik: sze-
relem, egyszerűen megvan, mint
a levegő. Az ember beszítja és
nem beszél róla.

— De ha nincs meg! Ha fuldo-
kolni kell!

— Te még mindig ott tartasz,
ahol öt év előtt... A szerelem-
nek a földadatai változnak foly-
ton a házasságban. Én most nagy
dolgok közepén állok. Nagyszerű
élmények és halálos veszedelemek
körülbekörölköznek. Ilyenkor az az
asszony szeret engem igazán, aki
a maga asszonyos érzéseivel tud a
hátrébe vonulni, hogy föl ne
tartóztasson és ki tudja lesni a
pihenés perceit, amikor a jöke-
vével fölírassza az önbizalmamat
és előzi tőlem a csüggedést. E-
gyen tele asszonyos gyöngédség-
gel és csak egyben legyen hoz-
záim mérték energiás: a femon-
dásban... Hát tudsz te engem
így szeretni?

— Megpróbálom...

— No ládd!... És most va-
csozázz meg szépen, feküdj le és
gondolj rám... Pá!

Könyveden megcsókolta a fele-
sége, magára kaptá a bundáját
és kilépett az utcára. Valóságos
gyermeki öröm fogta el, hogy
megszabadulhatott. Megnézte az
óráját. A barátjának az első
felvonás végén van néhány szó-
nyi szerepe. Most tehát volt még
egy félórája, amíg érte mehett.
Elhatározta, hogy addig sétál-
gatni fog; sokkal ismertebb volt,
semhogy a színházban várható
volna rá. Különbösen se volt még
éhes, már pedig ma jól akart va-
csozázni; kettésben, fiatal gar-
zon módjára.

Lassan, vidáman lépegetett,
mert sok ismerőssel találkozott,
akik tisztelőtjesen köszöntöttek
és ez jól esett neki. Megérezte,
hogy sokan bámulóan fordultak
utána és sügva magyarázták,
hogy ez az az ember, aki a mos-
tani börze-káboruk - telelmeses
Napoleonja. Egy fiatal ember, a
kaszinó baccara-asztalának egyik
pákása még is szólította. Gra-
tulált neki a legújabb sikereikhez,
aztán a baccara mostani irány-
táról kezdett komoly hangon me-
selgetni. Már rég elváltak és ő
még mindig nevetett magában ez
egy ügyű fontosságoson. Baccara!
Micsoda garasos érdekek közö-
tere volt az neki mostan! Mintha
az óceánjáró tengerésznek a du-
nai-propellerek viszonyosságairól
beszélhének.

Ujból megnézte az óráját. Pont
nyolc óra volt. Most már sietnie

kellett a színházhoz. Visszafordult
és újból a lakása előtt haladt el.
Fölképezte az első emeletre. Az
utcai front minden ablaka sötét
volt már, csak egy ablakban égett
világosság, Elmosolyodott:

— A feleségem spórolja a vil-
lányt!

Déli tizenkét órakor jött le
a börzéről. Csak egy kicsit sa-
padtabb volt a rendesnél, egyéb-
ként semmit se lehetett észreve-
ni rajta. Csak egy kicsit sápad-
tabb volt, mint akit keskeny vi-
törrel szíven szúrnak; mosolyog-
va leplezi a kicsiny fájdalmat;
nincs semmi baja, csak a szíve
van keresztül döfve.

A kapuban rágyújtott; a por-
fást, aki gyűfát adott neki, meg
is kínálta, aztán kilépett a térre.
Itt elfogta az a szenzáció, amit
azok szoktak érezni, akik valami
nagy szabású színjátékból lépnek
ki a szabad ég alá. A nagy tra-
gédia ott maradt a kőfalak kö-
zött, egyetlen foszlánya se jutott
ki az utcára, ahol gyilkos kö-
zönnyel folyik tovább az élet.

A feje kábult volt, az esemé-
nyek zavarosan visszhangoztak a
lelkében, még sokkal közelebb
volt a történetekhez, semhogy vi-
lágosan számot adhatott volna
magaának rólok. Elkecseregett düh-
vel mormogta:

— A disznók! Legáncsoltak!
Mindennek vége!

Oly félelmetesen kongott a lel-
kében ez a gondolat, mint a hang,
ami üres boltokat alatt ropog el.
Megijedt tőle és remegő ajakkal,
gepiesen ismételte:

— Mindennek vége!

Hirtelen észbe jutott, hogy
félkeresi a barátját, a kis szí-
nesznőt. Nem vágyott ugyan rá,
de félt az egyedüllétől. Mene-
külni akart. Még a kétségbeesett
lelki kaoszus is jobban irított
attól a pillanattól, amikor majd
lehiggadva, világosan kell átte-
kintenie a valóságot.

A szobalány, aki az előszoba
ajtáját kinyitotta előtte, gondta-
lanul mondotta:

— A nagysága bement a város-
ba, de nemsokára hazajön. Meg
tetszik várni!

Nem, csak egynehány sort
hagyok hátra neki. Majd adja át.

Bement a picike szalonba, ame-
lyet oly jól ismert, amelyet ő
rendezett be a maga ízlése sze-
rint és egy borítékba begyömö-
szölte minden papírpénzét, amit
a tárcájában talált. Mosolyogva
ragasztotta le a borítékot.

— Ez minden... Irás nem is
kell mellé. Lola sohasem szeret-
te a sok írka-firkát.

Megint visszament a térre. A
sárgára füstölt padok úgy kinal-
koztak neki, mint a kőszirték a
hajótörteknek. Valóban az élet
nehány hajótöröttje már üldö-
gött is ottan. Kezüket a hálójuk-
ba szorították, fejüket behúzták
kis kabátjuk fegyűrt gallérijába
és komoran túrték, hogy az ebéd
ideje előtt elvonuljon el vihar-
verte fejük fölött... Elmenekült
innen és lekanyarodott a Duna-
partra. Itt elmézte a terhes uszály-
hajókat, amelyek lassan parták a
vizen. Nehéz kompakt fából és
vasból összerótt alkotmányok,

nem pedig leuge papírok, ami-
lyeneknek a szárazan meg az
incent az ő egész existenciája rö-
pült a semmiségbe. Ott benn ta-
lán még most is kavargó a for-
gózól, amely papír-fantókok fo-
vargait sodorja összevissza, de a
hajók lassan, biztosan, rendtje-
tetlenül usznak tovább a céljuk
felé. Ment ami ott benn van, az
mind örültség, de ami itt künn
van, az a józan élet.

Rettentő gyöngésség lepte el.
Érezte, hogy háza van. A foga
szünetlenül vacogott.

— Mint egy szerelmes szoba-
lány! — gondolta és erre a gon-
dolatra irtózáva fordított hátát a
viznek.

Intett egy arra haladó kocsin-
ak és haza vitette magát. A ko-
csiban elszavargodva gondolt ar-
ra, hogy a felesége most már az-
ta mindent megtudhatott. A kraj-
cáros újságok is megírhatták már
ezt a szenzációt. Üdödött a
hajvesztékeléstől, ami odabaja várt
rá. Most az egész tragédiában ez
volt neki a legelviselhetete-
lebb.

Allig birt feltámaszkodni a lép-
csőn és amint a lakásába ért, te-
hetetlenül rogyott a kanapéra. A
felesége valóban tudott már min-
dent, de — sajátságos, — még
csak egy könyösepp se volt a
szemében. Szeliden, nyugodtan
mondotta:

— Meglátja, hogy maga is csak
tulozta a bajt... Nem olyan ko-
moly az egész... De maga rosz-
szul van! Hívassák orvosot!

— Nem, nem... nem kell or-
vos.

— Akkor hát várjon, fektedjek
szépen az ágyba... Pihennie
kell.

Hihetetlen türelemmel vetette
meg az agyát, levetkőztette, mint
egy beteg kis gyermeket, lefekü-
tt és elgázította a feje alatt a
párnát.

— Várjon, most kap majd egy
kis meleg levelet... Meglátja,
milyen jól tesz az magának.

Szépen, gondosan megérezte, az
íjan leült mellé az ágy szélére.
Nyugodtan, derűsen kezdett be-
szélni:

— És ha minden odaveszett is,
higye el, hogy az se nagy baj.
Ami pénzt csak adott nekem —
hisz maga olyan cavalier volt
mindig — azt mind összegyűjtöt-
tem. Abból szépen félrehoztam
tünk egyidőre maga kipihenem
gát, új erőt gyűjt es... oh, meg-
látja, minden jóra fordul meg!
És ne higye am, hogy az elethez
olyan sok pénz kell! El se hiszi,
hogy mily kevéssel lehet boldog
az ember... Persze maga ezt nem
tudja, mert maga mindig nagy-
lelkű volt, ez volt a maga baja,
ezért esküdtek ellene az embe-
rek, mert az emberek mind ná-
latlanok... Meglátja, milyen szé-
pen fogunk élni... természetesen...

Egy pillanatra hátrétt, az-
tán mosolyogva tette hozzá:

— Higye el, hogy sokszor
imádkoztam, hogy bárcsak elkö-
vetkeznék ez a pillanat, hogy ma-
ga es en...

Egyszerre szörnyű dolog tört-
ént. Berke kiugrott az ágyból és

(Folytatás a 8-ik oldalon.)

15.

at. Az
k türel-
matban,
béke-
nvalóvá
gyene-
se érde-
gig foly
as-tóme-
mán hó-
dületés
sztrájk
kon.

a bécsi
ta a tö-
ítte, ez-
és en-
birhatja.

a szo-
oztak az
katona-
haretér-
gzottak
ülgyimi-
esen el-
katonai

att meg-
gulatlan
alos szo-
képesek
t és az
rmékeny
ik-i esz-
znek és

legérde-
net mun-
n a ma-
lásfoglá-
tömegek
lasági és
készül-
és ezek
ömegeket
támaszai,
s politi-

e egy da-
kessel a
tányéron?
a két fele.
ost azt is

ed.

t is elvá-
mif
pléad.

és ha még

tizenhatod.
na még ezt

habozás u-

apra,
8-dik
érté-

50.

Mich.

CINCINNATUS KAPITÁNY.

IRTA: DIPLOMATA.

A történelmi tudjuk, hogy Cincinnatus, letelven konzulágának ideje, visszavonult gazdálkodni kis birtokára, ahonnan a rómaiak bizalma nemsokára elfűszülte, hogy a fellázadt aequi törzseket leverje s Minucius konzul szorongatott hadát felszabadítsa. A derék patrius dicsőségesen oldotta meg a reá bízott feladatot s azután visszavonult ismét az eke szarvához, a Tiberis tulsó partján elterülő szépen gazdaságához, hogy művelésének szentelje minden erejét és idejét.

Eddig rendben van a dolog, melynek tudása történelmi ismereteink alapköveihez tartozik. Cincinnatus a hazát szolgálta s csak azután, midőn a haza már nem igényelte többé szolgálatait, állott újra az eke mögé, hogy földesekjét megművelje. De arról semmilyen történet nem szól, hogy Cincinnatus egyidőben lett volna konzul és földműves, hadvezér és gazda. Erről nem tudunk, sőt egyenesen kizártnak kell tartanunk, hogy a puritán jellemű római valaha ily kettős életet élt volna. Mert nehéz dolog egyszerre két hivatást teljesíteni. Az egyik okvetlenül megsínyli.

Hogy e pontig eljutottam, kijelenthetem, hogy Rábafalvy János, az Alvinczy-huszárok svadronos kapitánya, Cincinnatus ismét, lévén ő egyidőben a hatodik század parancsnoka s egyúttal fáradhatatlanul tevékenykedő földműves, aki egyedül gazdálkodott dusan termő ezer holdján. Vagyis, egyszerre két hivatásnak élt. Hogy mily eredményel, arról ezúttal nem óhajtok nyilatkozni, sem kritikát mondani, mert esetleg le kellene szögezmem azon tényt, hogy mégis csak Cincinnatusnak volt igaza. Az esetnek ezen része azonban nem tartozik ide.

A nyájas olvasó, ha arról hall, hogy egy aktív huszárkapitány egyúttal gazdálkodik is, persze, azt hiszi, hogy talán a nemesi inzurekció idejéről vagy még távolabbi multokról van szó, midőn az ilyen kételtőség a lehetőségek sorába tartozik. Nem, kérem, sokkal közelebbi időpontra gondolok, alig tizenöt-husz évvel ezelőtti időre, mikor az Alvinczy-huszárok még itt állomásoztak Pest körül, melynek társadalmával sokszorosan és szorosan összekapcsolódott voltak fűzve.

Rábafalvy kapitánynak Kiszécsen volt a birtoka s a szerencsés véletlen úgy hozta magával, hogy a százada ugyanott állomásozott. Lehet, hogy ez a körülmény adta meg az ötletet az eddigi bérlő elboesására s a saját kezelésben való gazdálkodásra, aminek anyagi előnyei szembeesőek voltak. Demique, Rábafalvy kapitány felesapott gazdának s résztvett oly odaadással szentelte magát új hivatásának, hogy a katonaságot e pillanattól kezdve a szónak legszorosabb értelmében — mellékfoglalkozásnak tekintette. Lóra elvből nem ült, csak manőveren s ha nagy ritkán részt vett valamilyen ki-

rúkolásban, a kocsijáról dirigálta a századot. Hol bluzban, szalmakalappal a fején, hol sárga vászonöltönyben — tisztai sapkával. Néha esernyő volt a kezében s ilyenkor azt kard gyanánt forgatta. Pokoli látvány volt.

A föllevalók teljes tudomással bírtak mindezekről, de szemet hunytak, mert Rábafalvy Janesi különben kitűnő katona volt s a legjobb ember, akit csak el lehet képzelni, közkezdveltségnek örvendő, derék férfiú, páratlan barát és bajtárs s mint alantasainak parancsnoka — a legideálisabb halandó, kit valaha anya szült. Nem szólt neki senki, sem az ezredes, sem a brigadiros, sem más, mert tudták, hogy az első szóra bucsut mond a katonaságnak. Pedig kár lett volna érte, noha tagadhatatlan, hogy a szolgálatnak ez az állapot nem vált előnyére.

Bizony, Rábafalvy Janesi sokszor napokig nem nézett a század felé s a gazdaságban előforduló nagy munkák idejében olykor teljesen megfeledkezett róla, hogy ő voltaképpen huszárkapitány és századparancsnok, a ki nek gondjaira drága javakat bízott a haza. Néha megemeberte magát s vadászkosztumban eljött riportot vagy sarzsireitsehult tartani, de megessett, hogy ilyenkor megjelent az ispán s elhívta a kapitányt, ki a mezei munkához, midőn is Rábafalvy Janesi otthagya a riportot, a reitsehult, a századot s egyáltalán mindent, ami nem tartozott a gazdasághoz.

Répaszedés idején a zsebei telve voltak a legszebb répapéldányokkal, amik itt is, ott is barátságosan kikandikáltak. Máskor vetemény-mintákkal, gazdasági számadásokkal, prospektusokkal megterhelve jelent meg a századnál, oly trágyaillatot terjesztve maga körül, hogy a tiszték érzék nélkül menekültek előle. És egy-két béres állandóan a nyomában volt, mert hol ide, hol oda küldött valami parancsot a gazdaságba.

Gyöngyvetik volt a huszároknak az ő századánál. Mert ha végre nagy nehezen rászánta magát arra, hogy valami büntetést diktáljon, a huszárok tudták az orvoslás módját is. Egyszerűen elmentek a Rábafalvy Janesi feleségéhez s addig kérelték, míg az asszony elengedte a büntetést. Hyenkor ő nagysága így fogadta a férjét:

— Igaz, Janesi, káplár Kurjongatónak elengedtem a két napi egyes áristomot. Ne feledkezzen meg róla.

— De, lelkem, — fakadt ki a férj — az lehetetlen. A káplár mult vasárnap kiverte az egész vendégsereget az utszéli csárdából. Ilyen nem hagyhatok büntetés nélkül.

— Az asszony szája sirásra állt:

— Hát meg akar engem hazudtolni a káplár előtt?

— És már kezdte a szemeit törölgetni.

— Ugyan mit tehetett volna Janesi egyebet: elengedte a két napi einzelnt.

A selma huszárok, persze, alaposan kiaknálták ezt a helyzetet s az asszony jószágával ezerszeresen visszaéltek.

De nemcsak a legénység húzott hasznát a századparancsnok jószívűségéből. Egyik-másik tiszt is alaposan a maga javára fordította.

Egy másodosztályú kapitány volt a századnál, valami báró Jagdhausen. Vezérkari. Ez utálta a szolgálatot s mindazt, ami vele összefüggött. Minden pénteken szabadságot két Rábafalvytól — hétfő reggelig s utazott nyomban Bécsbe, ahol egy dámának kurizált rendíthetetlen állhatossággal. Oly hévvel, hogy a hétfői terminusról rendszeresen megfeledkezett s csak szerdán jött haza.

Rábafalvy Janesi sokáig türe ezt a visszélést, anélkül, hogy el tudta volna magát arra határozni, hogy báró Jagdhausen kapitánynak szóljon. Restelte, hogy rászigorítson, egyrészt, másfelől pedig tudatában volt annak, hogy a katonai fegyelem szempontjából ez tarthatatlan állapot. Végre is nagy dologra határozta el magát. A következő szolgálati jeget küldte a kapitánynak:

„Herr Rittmeister, haben sich um zwölf Uhr bei mir zu melden.“

Báró Jagdhausennak a kaszárnya udvarán kézbesítették a parancsot. Elolvassa, majd nézi, forgatja ide-oda, mint aki nem tudja mire magyarázni a dolgot, végre elindul a századiroda felé s annak ajtójában találkozik a svadronnyal.

Elője tartja a diensteedulát s esudálkozva kérdi:

— Was ist das, Janesi?

Rábafalvy kapitány komoly szolgálati arcot erőltetett magára s hosszas lelki tusa után megszólalt:

— Herr Rittmeister, ez így nem megy tovább. Ön állandóan engedély nélkül távol van s elhanyagolja teljesen a szolgálatot. Ön...

A kapitány még folytatni akarta, de báró Jagdhausen nevetve közbevágott:

— Aber, Janesi!

S azzal karofogta a szeliden ellenkező svadronyost s hitte magával egy pohár cognacra.

Igy végződött ez az eset. Pedig Rábafalvy Janesinak komoly szándékai lehettek, mert előzőleg kardot kötött. Az igaz, hogy máskülönb sárga félcipő és tenisz-nadrág volt rajta; a bluz hajtókája mögül pedig egy divatos civil inggallér kandikált ki.

Báró Jagdhausennál, elvégre szem hunyhatunk fogatkozásait láttára. Kapitány volt már s azon felül vezérkari, aki már elég szolgálatot tett életében s így nem esuda, ha időnkint megcsömörlött tőle. De mit szóljunk gróf Löwenbach főhadnagyhoz, Janesi századánál a harmadik szakasz parancsnokához, egy egészen fiatal emberhez, akinél tipikusabb civilistát — katonai mezben — a legmerészebb fantázia sem tud elképzelni. A ma született gyermek többet tud katonai dolgok-

ról s a szolgálatról, mint ő. Monumentális, korszakalkotó tudatlanságban leledzett, melyről az olvasó fogalmat sem alkothat magának. Elég, ha azt mondom, hogy egy pár vezényszónál egyebet nem tudott. Hogy hogyan ma radhatott mégis katona, hogyan lett belőle főhadnagy: mindörökké megoldhatatlan rejtély lesz.

Mikor megkapta a főhadnagyi kinevezését, elküldte a csákJát is a szabóhoz, mert nem tudta, hogy a főhadnagy ugyanolyan csákót visel, ugyanazzal a distinkcióval, mint a hadnagy. A szabó világosította fel erről.

Midőn egy ízben egy hadbíró-százados jött a svadronyhoz, gróf Löwenbach főhadnagy először is nem tudta, hogy mi az a hadbíró, másodszor pedig fogalma sem volt róla, hogy hogyan szólítsa. A legteljesebb tudatlanság volt ez, melyben valaha katona tévelygett. Szinte hihetetlen, valóságos érthetetlen.

Egy alkalommal az ezredparancsnokság szolgálati uton értesítést kapott, hogy egy bizonyos napon egy svéd ezredes fog érkezni, hogy megtekintse a híres Alvinczy-huszárezredet. A mondott napon az ezred a reggeli órákban kivonult és vagy négy kilométernyire a vasuti állomástól fejlődött vonalban helyezkedett el, várva a külföldi vendég érkezését. Ennek a fogadására az állomáshoz két vezetéklovat kirendelték gróf Löwenbach főhadnagyot, akinek meg lett mondva, hogy az ezred hol fog várakozni. Neki tehát nem volt más teendője, mint a svéd ezredet az ezredhez kalauzolni.

A svéd pontos időben érkezett, majd lóra ült és elindultak. Mentek, mentek, majd erre, majd arra, majd jobbra, majd balra, keletnek, nyugatnak, délnek, de bármennyit is mentek, Löwenbach főhadnagy nem tudta az ezredét megtalálni. Szörnyen kínos helyzet volt ez. A főhadnagy még egy kísérletet tett, de az is balul ütött ki. Végre, nagy elkeseredésében, leszállt a lóról, leült egy árok partjára és miközben verejtékező homlokát törülgette, így szólt a svéd ezredeshez:

— Uram, tegyen amit akar, én áthelyeztetem magamat a tartalékba.

Még a svéd biztatta és vizsgáltta. Nemsokára azután egy aramenő paraszttól értesültek az ezred hollétéről, melyre, végre, szerencsésen ráakadtak. Legfőbb ideje volt már, mert az ezred a rekkenő júliusi hőségben és nap-sütésben már két óránál tovább várakozott, mely idő alatt az ezredes folyton a Richtung-ot javította, nehogy a huszárok elunják magukat.

Rábafalvy kapitány ugyan fogadkozott magában, hogy alaposan megmossa majd főhadnagynak fejét, de mikor rákerült volna a sor, a lágy szívű, jószágos ember bizony egy szót sem tudott mondani.

A mennydörgő Jupiter szerepében csak egyszer lehetett látni Rábafalvy Janesit.

(Folytatás a 7-ik oldalon.)

neve jött ki és az autombiloknak egész
lálak az órákat megszábadulásáig. Ethel
gon át tilt a fogházban és az újságok szám
szolgáltatás kezébe esett. Ethel 3 napon
ranypony" orvát és így azonnal az igazság-
azonnal New York felé irányította az "A-
jöjjön vissza. Nem jól éri magát. Ethel
nélkül élni, végre mégis arra kéré, hogy
tenitette. De minthogy nem tudott Ethel
nyekig nevetett leányán és még jobban is-
nyole napig mulatott. Az öreg Lloyd köny-
fogtak minden beszélgetést s New York
atyjával. Az újságok szikrallomáiban fel-
Oránként szikratáviró utján beszélt edes-
zott ide-oda, ahol nem bántathatta senki.
parttól 20 mérföldnyi távolságban hajóka-
kott Aranypony nevű gőzgyárára és a
kedve. Három napi dutyi? No, Sir! Megszó-
kezdje fogházabüntetését, nem volt hozzá
De mikor eljött az ideje, hogy Ethel meg-
és elment a keztyűkkel.
— Nem köszönöm, — felelte a hivatalnok
— Többel tartozom? — kérdezte.
gombu keztyűt adott át a végrehajtónak.
logoltatta magát, még pedig két briliáns
len fillért sem fizetett önkényesen. Megza-
napi fogságra jutott. De Lloyd Ethel egyet-
sértette, a tiszteletlen magaviseletért három
tűntést kellett, a törvényszéket újra meg-

— 476 —

De Allannak még csak egy gondolat volt,
amelyhez energiájának utolsó maradékával
ragaszkodott: egyedüllét, ahol nincs em-
ber..

Mac-Citybe ment.

HATODIK RÉSZ.

I.

Az Alagut meghalt.

Az üres tárnákban messzire visszhang-
zott egy-egy lépés és egy-egy hang úgy
dörgött, mint valami pincében. Az állomá-
sokon hallgatag, elkeseredett mérnökök ke-
zelésében éjjel-nappal egyformán halkan
zümögtek a gépek. Egyes vonatok ki és
be csörömpöltek. Csak a tengeralatti akná-
ban dolgoztak még mindig a Pittsburg Re-
fining and Smelting Co. munkásai. Az alag-
ut-város el volt hagyatva, kihalt és por bo-
ritotta. A levegő, amely máskor a betonke-
verő gépek őrlésétől és a vonatok dübörgé-
sétől viharzott, mozdulatlan volt, a föld nem
reszketett többé. A kikötőben holt gőzcsök
raja vesztegelt. A gépcsarnokok, amelyek
régente tündérpalotáként csillogtak, egye-
seket kivéve, feketén, romokként és élette-
lenül meredtk bele az éjszakába. A kikötő

— 480 —

Strom hívösen.
Ethel jéges üvegszemébe és halott arcába
nézett. Szeretne volna egyenesen a szemébe
vágni, hogy nem gentlemán, de uralkodott
magan és hallgatott. Legmegvetőbb tekin-
tetet (ez volt aztán a tekintet!) vetette rá
és távozott.
Es miközben dübölt könnyes szemmel
haladt le a lépcsőn, ezt gondolta:
— Hiszen ez is megőrült, ez a gyiki! Va-
lamennyit megőrjiti az Alagut: Allant,
Hobbyt, — csak néhány évet kell mellette
eltöltenők.
Ethel sirt a haragtól és csalódástól, ami
kor visszakocsizott New Yorkba. Elhata-
rozza, hogy minden fortélyát érvényesíti
ezzel a Strommal szemben, aki mögé Allan
elmsancolta magát, de szemtelen tekintete
azonnal elsöpörte minden megrontolását.
Sirt dübében, amiért olyan rossz taktikát
követett.
— Na, ez az alak megemlékezik még
Lloyd Ethelről! — mondotta poszuvágytól
eltelve és mérgesen nevetett. Megveszem az
Alagut, csak azért, hogy ezt a fickót ki-
dobhassam. Just wait a little!
Ezen az estén sápadtan és hallgatagon
ült az asztalnál atyjával szemben.
— Nyujtsa a mártásosát Lloyd urnak,

— 477 —

örtüze kialudt.

Allan az irodaépület ötödik emeletén la-
kott. Ablakai a sinek tengerére nyitak, a
melyek üresen és porlepetten húzódtak to-
va. Az első hetekben egyáltalában nem hagy-
ta el a házat. Azután a tárnákban töltött
néhány hetet. Stromon kívül nem érintke-
zett senkivel. Barátjai nem voltak Mac-
Cityben. Hobby már régen elhagyta falusi
otthonát. Lemondott hivatásáról és Main-
ben farm-ot vett magának. Novemberben
Allan három órán át tárgyalt Lloyd-dal és
ez a tárgyalás utolsó reményeit is megse-
misítette. Elkedvetlenedve és elkeseredve,
még ugyanazon a napon a nyílt tengerre
ment a szindikátus egy hajójával. Megláto-
gatta az oceáni és európai állomásokat és
az újságok rövid híreket hoztak róla. De
senki sem olvasta el őket. Mac Allan éppen
ugy halott volt, mint az Alagut, új nevek
cikkáztak át a világ felett.

Mikor tavasszal Mac-Citybe visszatért,
senki sem törődött vele, csak Lloyd Ethel.
Ethel néhány hétig várta, hogy Allan
meglátogassa atyját. De mikor nem adott
hírt magáról, rövid, barátságos levelet irt
neki: Megtudta, hogy megint itt van. Atyja
és ő nagyon örvendene, ha alkalmmal meg-
látogatná őket. Ezer üdvözet!

Mo-
rudat-
ról az
hat ma-
ndom,
il egye-
yan ma
hogyan
ndörök-
fész.
duagyi
akóját
tudta,
uolyan
a dis-
agy. A
ról.
hadbíró-
oz, gróf
ször is
hadbíró,
na sem
szólítsa.
ág volt
ona té-
en, va-
eredpa-
on érte-
bizonyos
fog ér-
a híres
A mon-
reggeli
gy négy
állomás-
helyezke-
vendég
lására az
lőval ki-
bach fő-
lett mond
fog vára-
volt más
redest az
érkezett,
tak. Men-
majd ar-
balra, ke-
finek, de
Löwen-
tudta az
rnyen ki-
őhadnagy
de az is
nagy elke-
lőről, leült
miközben
törülgette,
shez:
akár, én
a tarta-
és vigasz-
n egy ar-
esültek az
re, végre,
k. Legfőbb
az ezred a
en és nap-
nál tovább
alatt az ez-
ng-ot javít-
ok elunják
ugyan fo-
ogy alapo-
őhadnagyá-
akerült vol-
jóságos em-
sem tudott
ter szerepé-
hetett látni
oldalon.)

A SZ

GRISA. a h...
 konyha a...
 bekukuskált...
 Hallgatózott. A...
 felfogása szeri...
 log ment végb...
 lon, melyen...
 vagdaltak és h...
 egy nagy, erőt...
 esis-ruhában;...
 és hosszú szak...
 zenek öt ujjá...
 alját tartott...
 latt a cukrot...
 korgatással rá...
 nak hátába ál...
 szemben egy...
 Szepeanovna...
 ápolóné és szü...
 ápolóné area...
 zonyos ünnepe...
 ta. Pelageja...
 tett, mintha v...
 a tűzhely kör...
 igyekezett elre...
 egész színvált...
 re rajta: eget...
 hol sötétpiros...
 lett. Reszkető...
 a késeket, vill...
 telt-vett, zakat...
 semmit sem es...
 lé, hol a bérk...
 egyszer sem ne...
 pedig melyeke...
 zett hozzá, kun...
 lett, a nélkül...
 volna.

— Igyék. S...
 — nógatta az...
 esist. — Mért...
 teát? Igyék le...
 pálinkát!

Ezzel feléje...
 üveget, mialat...
 fejezést öltött.

— Nem szok...
 sitotta vissza...
 is kínáljon, S...
 ja.

— Miféle...
 iszik! Bérkoe...
 tetlen, hogy...
 na. Igyék!

A bérkoesis...
 lé sandított, a...
 nosz arcára, r...
 olyan kifejez...
 boszorkány, e...
 esuffá!

— Nem isz...
 A mi mester...
 az afféle. A ké...
 folyvást egy...
 gamfélé embe...
 lép. Hát neu...
 ember a kor...
 ha becsip eg...
 szab: attól...
 hogy elalszik...
 ról. Már csak...
 ség!

— Mennyi...
 Szemjonias D...
 — Napja...
 rom rubelt is...
 ber, máskor...
 nélkül meg...
 nap egyform...
 ez a foglal...
 A mit tov...
 nem hallhatt...
 akkor jött a...
 dötte őt a gy...
 — Eredj t...
 gatni valód...
 Mihelyt a...
 Grisa, olvas...
 elé, de nem...
 den a mit lát

Az utolsó hónapok izgalmai, a porok nem teljesen közönyösnek látszott. Ványodott. Szemnek tüze kiadott. Gyökör Haja halántékán megoszult; nagyon lesó- amelek akkor is megmaradtak, ha beszélt. Homlokát mely barzsdák szantották végig, lett. Araszme fako és egészségtelen volt. Tő volt, midőn a legfelsőbb bíróság elé áll- tük voltak. Allan megjelensé megdöbben- hoztak. Az esküdtek egészen más összeté- Az újságok kedvezőbb színezetű cikkeit hozza. Azt állították, hogy Lloyd Ethel azon dolgozik, hogy Allan ügyét rüdbe- alábbhagyott. Száz letmutatta, hogy valaki magukhoz térni. A nép fanatikus gyűlölet- A kereskedelemben, közlekedés, ipar kezdtek A henneláhs válság közben meggyújt. Allan feje forgott kockán. a port. Most már komolyra vált a dolog. Az Allan-ügy a szemtitkoszékhez jutott és három-négy hónap után utójára tárgyalták nem változtattak és Allan visszatért Atlan- port újra végigtárgyalták. De az itéleten megkezdődött a por revíziója. Az oriasi az itélet nem vette komolyan. Jánusban ban áll. Nem vesztette el bátorságát, mert Allan időközben az atlantai államfőház- raja várt és diadalmenetben vittek hazá.

— Strom urhoz van szerezsem? — szo- lett legbizelgöböz hangján. — Neveim Lloyd Ethel. Allan urt szereztem megfogadni. Strom egyetlen arszina sem találta meg. Sem mindenható nevé, sem az ezüst- rokn, sem szép, mosolygó ajkai nem tettek rá a legkisebb benyomást sem. Ethelnek az a megalázó címese volt, hogy látogatója halálisan utasítva Stromot. — Allan ur az alagútban van, — mon- dotta hidegen. Tekintete az a vakmerő- ség, amellyel hazudott, felháborították Ethelt, azonnal levette szertartásait. Alarvat és elspadt a haragtól. — Maga hazudik! — felelte halk, felhá- borodott nevetéssel. — Eppen az inent hal- lotam, hogy itt van. Strom nem lett izgatott. — Nem kényészterítettem őnt, bigyjen nekem. Isten velet! — Ez volt minden. Ilyesmit még nem ért meg Lloyd Ethel. Dühötől sápadtan és reszketve felelte: — Még eszébe jutok egyszer, uraim! Még addig senki sem mert velem ilyen gyalázat- tosan bánni! Eljön a nap, amikor én, Lloyd Ethel, ajtot mutatok önnek! Kerti! — Akkor kevesebb szót fogok vesztetni, mint én, Lloyd küsszony. — felelte.

De Allan néni felelt. Ethel csudálkozott s még volt sértve. Ma- zához rendelte New York első detektívjét és meghizta, hogy azonnal szerezzen neki titfornációt Allan felől. Másnap a detek- tiv jelentést tett: Allan nap-nap után az alagútban dolgozik. Hét órá és éjjeli tizen- kettő között rendszeren hazatér. Teljesen el- zártkózott a világtól és visszatérése óta egyetlen ember sem bocsátott maga elé. Csak Stromon át lehet hozzájutni és Strom kényelhetlenebb, mint akármelyik bör- zőtör. Ethel még ugyanazon nap estefelé meg- jelent a láfott Alagutvárosban, hogy beje- lentesse magát Allannal. Azt mondták neki, hogy forduljon Stromhoz. Ethel, aki szá- mozt ezzel, már megtette előkészületeit. Ez- zel a Strom urtal majd elbánnik! Stromot Allan perének tárgyalásánál látta. Gyűlölte és csodálta is. Irizózott embertelen hidegsé- gétől és enbetmegyötésétől, de csodálta bá- torságát. Ma Lloyd Ethellel kerül szembe! Nagy gondtal öltözött fel, szibériai ezüst- tónka-bundába bukkolózott. Sapkáját róka- fej és róka-bőrök díszítették. Legesabitóbb és legdiadalmasabb arekifejezést öltötte ma gára és még volt gyöbzödé, hogy Stromot azonnal elkápráztatja.

— 475 — tudták legyűrni De az atlantai fogság alá- ásta egészségét. Olyan férfiúnak, mint Al- lannak, el kell pusztulnia, ha kizárják az életből és ha nem tud cselekedni; mint a hogy a gép is behorpad, ha nagyon sokáig áll. Nyugtalan lett és főszul aludt, iszonyu álmok gyötörték, úgy, hogy reggel megkin- zottan ébredt fel. Az alagut rémképekkel üldözte. Álmaiban meynyörgött és a nagy ocean betört a tárnákba és ezeket megful- ladt állapotban hajtott ki az áradat az alag- ut nyílásain. Az alagut úgy szitt magában mindent, mint valami tölesér: elnyelt gép- esarnókokat és házakat. Az alagut-város le- esüszött a mélységbe. Gözhajók, víz és föld, New York lefelé kezdett hajolni és süllyed- ni. New York lángokban állott és ő az össze- olvadó város tetőjén át menekült. S. Woolf- fot hatom részre vágva látta és mind a há- rom rész élt és kegyelemért esengett hozzá. A legfelsőbb ítélőszék felmentette Allant. A felmentést nagy újjongással fogadták. Lloyd Ethel úgy lobogtatta a zsebkendőjét, mint valami zászlót. Allant fedezettel kel- lett kocsijáig vinni; mert különben darabok ra tépték volna, hogy valami emléket kap- jánhák tőle. Az éptület körül visszhangzóttak az ütések: Mac Allan! Mac Allant! A szél megint más irányból fujt.

A szakácsné férjhez megy.

IRTA: CSEHOV ANTAL.

GRISA, a hétéves csöppség, a konyha ajtaja előtt állott és bekukucsált a kuleslyukon. Hallgatózott. A konyhában, az ő felfogása szerint, rendkívüli dolog ment végbe. A konyhaasztalon, melyen rendszerint lusta vádaltak és hagymát aprítottak, egy nagy, erőteljes fickó ült kocsis-ruhában; vörösbarba haja és hosszú szakála volt. Jobb kezének öt ujjá közt egy findzalajt tartott és teát ivott, miáltal a cukrot oly hangos fogcsikorgatással rágtta, hogy Grisa-nak hátába állott a hideg. Vele szemben egy piszkos széken ült Sztepanovna Akszinja, az öreg ápolóné és szintén teát ivott. Az ápolóné arca komoly volt és bizonyos ünnepélyesség látszott rajta. Pelageja, a szakácsné, úgy tett, mintha valami dolga volna a tűzhely körül és szándékosan igyekezett elrejtetni arcát. Grisa egész színváltozásokat vett észre rajta: égett és színt váltott, hol sötétpiros, hol halotthalvány lett. Reszkető kézzel rakosgatta a késeket, villákat, faedényeket, törölrongyokat, ide-oda ment, tett-vett, zakatolt, de voltaképpen semmit sem csinált. Az asztal felé, hol a bérkocsis ült, egyetlen egyszer sem nézett; a kérdésekre pedig melyeket az ápolóné intézett hozzá, kurtán és ridegen felelt, a nélkül, hogy felé nézett volna.

— Igyék, Szemjonics Danilo! — nógatta az ápolóné a bérkocsist. — Mért is iszik mindig csak teát? Igyék legalább egy pohár pálinkát!

Ezzel feléje tolt a pálinkás üveget, miáltal arca gonosz kifejezést öltött.

— Nem szoktam... nem — utasította vissza a bérkocsis. — Ne is kínáljon, Sztepanovna Akszinja.

— Miféle ember, hogy nem iszik! Bérkocsis létére... Lehetetlen, hogy legényember ne inná. Igyék!

A bérkocsis a pálinkás-üveg felé sandított, aztán az ápolóné gonosz arcára, mire az övé is éppen olyan kifejezést öltött: nem, vén boszorkány, engem nem teszel eszűffá!

— Nem iszom, engedjen meg... A mi mesterségünknek nem jó az afféle. A kézműves ihatik, mert folyvást egy helyen ül, de a magamfélé ember a publikum elé lép. Hát nem? Ha bemegy az ember a kocsimába, elfut a ló; ha becsip egy kiesit, még rosszabb: attól félhet az ember, hogy elalszik vagy leesik a bakról. Már csak ilyen ez a mesterség!

— Mennyit keres napjában, Szemjonics Danilo?

— Napja válogatja. Néha három rubelt is megkereshet az ember, máskor meg egyetlen fillér nélkül megy haza. Nem minden nap egyforma. Nem is ér semmit ez a foglalkozás mostanában.

A mit tovább beszéltek, Grisa nem hallhatta. A mama éppen akkor jött a konyhába és elküldötte őt a gyermekszobába.

— Eredj tanulni! Semmi hallgatni valód nincs itt.

Mihelyt a gyermekszobába ért Grisa, olvasókönyvet tett maga elé, de nem tudott tanulni. Minden a mit látott és hallott, a kérések egész raját ébresztette fel benne.

— A szakácsné férjhez megy, — gondolta. — Nagyszerű! En nem értem, miért is megy férjhez valaki. Mama férjül vette a papát, Veroska néniem Andreics Pávelt. Na hát, Papa és Andreics Pável — még megjárja — őket férjül lehet venni: arany láncuk van, jó ruhájuk, mindig tiszta cipőjük; de ez a bérkocsis a vörös orrával és posztó eszímájával... Pihá! És miért akarja az ápolóné, hogy Pelageja férjhez menjen?

Mihelyt a vendég eltávozott a konyhából, Pelageja bejött a szobába takarítani. Felindulása még nem múlt el. Arca piros volt és ijedtnék látszott. Alig érintette a seprívvel a padlót; minden szegletben ötször is sepet. Sokáig maradt abban a szobában, ahol a mama ült. Kínzta a magányosság, kedve lett volna kibeszélni magát, valakinek elmondania gondolatait és kiöntenie szívét.

— Elment! — szólalt meg, miután látta, hogy a mama nem kezd beszélgetésbe.

— Bizonyosan jó ember, — szólta a mama, anélkül, hogy varrásáról főlnézet volna. Olyan józan megállapodott ember!

— Isten őrizzen, nagyságos asszony, hozzá nem megyek! — kiáltotta azonnal Pelageja erősen elpirulva. — Isten ments, nem megyek hozzá!

— Ne bolondoz, nem vagy gyermek! Ez komoly lépés, az embernek nyugodtan meg kell gondolnia, de csak így a levegőbe kiabálni, nincs semmi értelme... Tetszik neked?

— Mit is gondol, nagyságos asszony! — szólta Pelageja szégyenlősen. — Már hogy nekem... Isten ments...

— Meg kellene mondania, hogy neki nem tetszik, — gondolta Grisa.

— Mennyit kerülgeted... Tetszik?

— Idős már, nagyságos asszony!

— Hát még mi! — kiáltott az ápolóné haragosan a mellékszobából. — Még nincs negyven éves, aztán mi szükséged van fiatalra? A szép arc nem számít, te számár! Menj hozzá és punktum!

— Isten őrizz, nem megyek hozzá! — kiáltotta Pelageja.

— Ostoba vagy! Az ördögbe, hát milyen ember kéne neked! Más a te helyeden térdre esne a hálától, te pedig azt mondd: nem megyek hozzá! Mindig csak a levélhordókkal és privát-tanítókkal akarsz pillantásokat váltani! Nagyságos asszony, Grisához jár egy privát-tanító, mindig azon függ a szeme. Szégyeld magyad!

— Láttad előbb is ezt a Danilót? — kérdezte az urnó Pelageját.

— Hol láttam volna? Ma láttam először, Akszinja hozta ide valahonnan... ezt az átkozott sántát... De mért is vetette rám a szemét?

Ebédnél, mikor Pelageja körülbordoza az ételt, mindenki szemébe nézett és a bérkocsissal bosszantotta. Rettenetesen elpirult és erőltetve nevetett.

— Szégyenletes dolog lehet a férjhezmenetel — gondolta Grisa — nagyon szégyenletes!

Minden étel el volt szórva, a

pecsenye közt — nem lehetett tudni, hogy került oda — egy darab eszimatálp volt, a csirke olyan sületlen volt, hogy eszegett belőle a vér; mindezeket felül Pelageja egész ebéd alatt, hol a tányérokat, hol a késeket ejtette ki kezéből. De azért senki egy szó szemrehányást nem tett neki, mintha mindnyájan átértenék az ő lelkiállapotát. Csak a papa tette le bosszusan az asztalkendőt és mondta a mamának:

— Mi kedved van hozzá, hogy mind férjhez add őket! Mi köződ hozzá? Menjenek férjhez akkor, mikor nekik tetszik!

Ebéd után a szomszédok eszélei és szakácsnői összegyűltek a konyhában; késő estig folytonos suttogás hallzott. Hogy letárgyalták a kéréket, Isten a megmondhatója! Mikor Grisa éjfél tájban felébredt, hallotta, hogy a gyermekszobában a függöny mögött, a szakácsné és ápolóné beszélgetnek. Az ápolóné meggyőzőleg beszélt, a szakácsné felváltva hol sirt, hol nevetett. Grisa újra elaludt s álmában látta, hogy Pelageját egy gonosz törpe és egy boszorkány elrabolta...

Másnap semmi különös nem történt... A konyhában a megszokott rend állott be, mintha a bérkocsis el is tűnt volna a föld színéről... Csak néha tette az ápolóné nyaka közé az uj sált, ünnepélyes arcot vágott és mintegy kétórányi időre eltűnt valahová bizonyosan, hogy tárgyalásokat folytasson... Pelageja nem találkozott többé a bérkocsissal és ha említették neki, sirt és kiabált:

— Vigye el az ördög, eszembe se jut! Pihá!

Egy este, mikor Pelageja és az ápolóné éppen nagy sietséggel vagdaltak valamit, bement a mama a konyhába és így szólta:

— Hozzá kell menned, érted, Pelageja: de tudd meg, hogy neki aztán nem szabad itt hevernie... Tudod, én nem szeretem, ha a konyhában idegent látok... Ezt előre megmondom... Aztán te is csak éjszakára mehetsz haza...

— Mit gondol, nagyságos asszony! — kiáltotta a szakácsné. — Miért is tesz említést róla? Bolonduljon meg! Ő köti magát hozzám! Ő lássa...

Mikor Grisa egy vasárnap a konyhába nézett, majdnem kövé vált a bámulattól. A konyha tele volt emberekkel. Ott voltak a ház összes szakácsnői, a házi szolgálók, két rendőr, egy altiszt, a Filka gyerek... Ez a Filka mindig a mosókonyhában lábatlankodott és a kutyákkal játszott; most meg volt fészülve és mosdatva, kezében egy érekeretű szentképet tartott.

A szoba közepén állott Pelageja, új karton ruhában, fején virággal. A bérkocsis mellé állott. — Azt hiszem... kezdhétjük, — szólta az altiszt hosszú hallgatás után.

Pelageja arca megrándult, sírásra gyújtott... Az altiszt felvette a kenyeret az asztalról, az ápolóné mellé állott, hogy megáldja az új párt. A bérkocsis az altiszt felé közeledett, letérdelt előtte és megcsókolta kezét. Ugyanezt tette Akszinja előtt is.

Pelagejt gépiesen követte és szintén letérdelt. Egyszer csak kinyitották a konyhaajtót, mely a szabadba nyílt, fényes köd terjedt szét a szobában s az egész társaság nagy zajjal vonult ki az udvarra.

— Oh, szegény! Oh, szegény! — gondolta Grisa, a szakácsné zokogását hallva. — Miért viszi el. Miért nem veszi a papa és a mama oltalmába?

Az esketés után késő estig ének és harmonika hangzott a mosókonyhában. A mama egész idő alatt haragudott, mert a menyegző miatt nem volt ki elkészítse a teát. Mikor Grisa lefeküdt, Pelageja meg nem jött vissza.

— A szegény, bizonyosan zokog valahol — gondolta. A bérkocsis valószínűleg gorombáskodik vele.

Másnap kora reggel már a konyhában volt a szakácsné. A bérkocsis bejött egy pillanatra. Köszönt a mamának és Pelageját szigorúan megnézve így szólt:

— Nagyságos asszony, nezzon utána. És Sztepanovna Akszinja, vigyázzon rá, hogy jól viselje magát... nehogy bolondot csináljon... Aztán, nagyságos asszony, adjon ki nekem most öt rubelt a fizetéséből. Új hámat kell vennem.

Ismét egy új talány Grisa-nak: Pelageja eddig szabad volt, senkinek sem tartozott számadással, egyszerre csak beállt egy idegen, kinek semmi köze hozzá és jót formál keresetéhez! Grisa nagyon elszomorodott. Köny szökött szemébe, úgy megsajnálta. Elment a kamrába, kikereste a legnagyobb almát s a konyhába lopózott vele. Pelageja kezébe nyomta s azzal sietve kifutott a konyhából.

Cincipatus barátja

(Folytatás a 4-ik oldalán.)

A dolog így történt.

A hatodik század tisztjei szakácsnét tartottak, aki főként az urak számára. Még pedig nagyon jól, olyannyira, hogy elhatározták, hogy a szakácsnét a manóverekre is elviszik. Hadd főzzön ott is az uraknak. Egy nappal a kivonulás előtt azonban — általános meglepetésre — kiderült, hogy a szakácsnét, egy a negyvenévi már jóval túl lévő idős hadjagadót, nem lehet kitenni a manóverek fáradságainak, mert — családai örömeinek néz elebe.

Rábafalvy Jancsi fel volt háborodva, szinte vártuk, hogy rapportra rendel a szakácsnét. E helyett kipuhalt a tetteit, egy a tisztí étkezdében felszolgáló huszár személyében, akit maga elé csiált és őszinte haragjának vilámaival sújtott, különösen azt nehezményezvén, hogyan meri egy közhuszár szeméit a tiszt urak szakácsnőjére felelelni! Ebben Rábafalvy kapitány egy tisztletlenséget és fegyvereméretést látott, melyért a kiszabott négy napi egyes áristom meg enyhe büntetésnek volt mondható.

S a végén majd azt is elengedi — a nagyságos asszony.

LIRAI JEGYZETEK EGY ÉVRŐL

Irta: Kaffka Margit.

(Negyedik folytatás.)

De mán abba a részbe nem vót jó felgondolása a feleségemnek, hogy hássen csak neki vót abbul is haszna; csak az ü konyhájára mentek a félzsák lisztek, bődön turók, finom lekvárok, szemes kávék! — Kérem, ha egy asszonynak megvan a gyerekeivel együtt az ételme, ellátása, az ura kiszéri neki, — nehéz dógot nem teszen, tisztán jár, mi kell egyéb? Nem szabad, hogy szava legyen, — semmi!... Hiszen csak az anyja isztikélte akkor is! Azóta se vót nekünk bajunk együtt!

Észreveszi, hogy nagyon belement, szépitgetné is; de az öntelt férfinosoly nem tud elsimulni a barna bajusza alól. Megkérdelem, mi lett hát a vége.

„A kulcsárné elment osztán; esunyán ment el. A grófnénak besugtaK valamit, tudtam, hogy gyanakodik. Gondoltam, majd még rám tanál járulni! Nem igaz? Egy félvéka borsót jelentett a szakácsné; a kertész behozta vót, letette a kamraajtóba; eltűnt kéz alól, — perdü! Én tudtam, hol van eldugva a borsó, láttam a padfeljáró garadján, odátámasztva a grádicsához a zaeskót. Azt is tudtam, hogy a koesisné most a jóasszonya neki, — nyalka prádés koesis jött két hete az udvarba. — Öméltósága maga kerülte meg az udvart velem, nézett, vizslatott széjjel, én meg arrafelé irányítottam, — a borsó felé. Hadd lássa meg! — Mán akkor én haragba vótam a kulcsárnéval, két hét óta; a feleségem is mindig ritt. Menjen a fenébe, gondoltam. Hát nem igaz? Nagy vizsgálat vót ellene, minden kisült, — én nem vallottam rá a magam részit, még végkielégítést is kapott a rosszféle. Köszönje meg, hogy be nem esukták. Hát nem?...”

— Ajháj! Férfiak!... Ahá, jön már! — Gyujtszon hamar a tea alá.

VI.

Nines levél! Tiz nap óta nines levél!

Azok a sokak, akik ma „nacionális érdek”-nek, „diplomáciai kérdés”-nek, „hadászati probléma”-nak hívják e szörnyen szórakoztató életben játszódásukat, — elbirhatnák-e vajon ezt? Az ember asszony kisemmit zett, kérdetlen, mellőzött, — az ember ittmarad és jár-kél a dolgai után; néha tompán, néha pedig tébolyultan, máskor agyon-

tépve a megszaporodott gondtól és vár... mindennap monomániásabb reménységgel, sivárabb kétségbeeséssel, és nines és nines megint tábori levél.

Az ember hazatart, lihegve siet, (hisz csak azért ment el, hogy időt engedjen a sorsnak), elfulladva kanyarodik fel az utcába, szívdobogást kap a lépesön és rámered a levélsekre nyre, — s a pléh kegyetlenül visszaesilog belülről, a szekrény hátát látni, — üres megint!!

Talán délután lesz! (Az ember alig nyul ételhez!) Hánykor jár a postás? Volt-e már? Elébe megyek, megvárom a sarkon!... Most jönnek, hol a mi öregünk? Igen, ő az, — esdekelve és rémülten nézek elébe, de int már messziről a kezével: „Nines, — semmi sines”!

Többször nem jön már, így kell végigélni a reménytelen napot, fogvaogató éjszakákat. — És elülről kezdeni holnap.

Él-e még? Mi történik vele e pereben? Ugy temették-e deszka híján, ajkára, arcára szórták a fagyos, téli földet? Szent Isten, — de hisz holnap jöhet hír! — Örökké nem tart a bizonytalanság! Igen, de milyen hír jön? Nem lesz-e úgy, mint minap, — leugortam a szaladó villamosról, mert láttam levéllel inteni a postást, — és csak később irásai voltak, régebbiek az utólszor kapottnál.

Igen, hisz ép ilyenből látszik, hogy csak a posta az oka, — esapatszallítás, hófúvás, vagy lehetetlen feladni! De ha baj van, mikor tudom meg? elbirom-e nélküle az élet egyéb kötelességeit? Miért is találkoztunk? Nem, nem voltam hozzá mindig jó, — elég türelmes, gyengéd! Nem voltam-e? — Semmi sem biztos, hányszor hallani, hogy tévedett a hivatalos halálhír! Tán nem is jó, hogy mindig oly sokat irt, elkényeztetett, — most nem birom el, ha egyszer fenakadás van. — Mások nem is aggódnának tiz napért! Hátha még hazafelé tart, mint a minap? Igen, ha amputált karral vagy láb nélkül? Inkább a lábát! — Ha a kezével dolgozni tud, ha ép esze megmarad, egészen boldog lehet. Csak meg kell szokni. A vakság, az volna a legszörnyűbb, de még úgy is, csak éljen! Istenem, nem befolyásolja-e a titokzatos végzet az én suggestív rettegésem? Ilyen pillanatban hoztak egy

girhes betűjű irást, keserűen elakartam felbontatlan dobni, hisz nem övé; de mindjárt mohón eszem olvasásnak, — egyre csillapodottabb szívvel, egyre boldogabb, mélyebb, szelidebb elnyugovással. Fekete Péterné irt!

„Drága jó nagysága kérem Tudósítom, hogy most gyött az embertől levél hetfün irta azaz most péntek vagyon és drága jó doktorur is Egességbe megvayon irjamindennap hosszu leveleket sebesültek maródik tarsolyába egy hadnagy bécsbe menendő egész könyvet adótt által annak maga kezével irottat énmagam Nullás liszttel vasárnap viradóra pesten leszek üzente a kedves doktorur emberemmel, hogy kügyek magam Felviszem tessék mari Szakácsnéet vasuthol elejben küdeni megyek mint teris számár lisztet téfelel pár csirkével ha meg nem sértem fekete Törnö ruhát háládatosan köszönöm finom szövet pesti kérem a lisztért netessen fizetui drágán csak rendes ár melyhez kívánok szives jóegességet kezét eskölokom maradok

Fekete Péter hitvese Rozál”

Milyen oktalan az a megnyugvás is, mely ilyenkor elkövetkezik! Mintha hétfő óta nem százszor lehetne baj! De még irt, — mindennap irt, fogom olvasni a naplóját megint, „maga kezével irottat”, — mondhatom az embereknek: „Nines baj, most kap tam hirt hálístennek! Vágy csak mert úgy elfárasztott a kétségbeesés, hogy most pihenni kell, remélni a téboly ellen! Mintha minden baljóslat, szerencsétlenség megszűnt volna, a meghajszolt érzés elsimul. Az ember egy hosszu levélíráshoz kezd, tábori esomagot küld, olvasni próbál, este elmagyarázza a gyerekeknek, a esörgökigyót és megmutatja a lexikonban a hottentottát.

Mire Fekete Péterné beállított — már itt volt egész esomó megkésétt levél a táborból.

Szép, piros-szőke aprószemű asszony, liheg és esudálkozik és hálálkodik, nagy, erős hangja beteli a lakást, babos festőszoknyája feltűzködve, a hátán kaszatyor, butyor. „Ne tessék avval fáradni!” „Köszönöm kérdését!” „Nem vagyok én arra érdemes!” Kissé zavarban van, hát erősen tartja magát, kivált Marival szemben, ki fiatalabb, mint ő, csak eselédleány és itt mégis tájékozottabb, „világibb”

nála. A moziból, hova elküldöm, hamar visszajön, urija, vagy röstelli, hogy ílyet még soha sem látott s itt az utolsó uteagverek mindennapos benne. Az ország- házra azt mondta: „Mit néztek rajta! Ném az enyém!” De lopva azért jól megvizsgálta, hogy elmondhassa. Egészen véve bámulja és ámulja a nagyvárost koldus drágaságával, éhenkórász finyás, kitanult népével. „Jaj, hogy itt mindenér” pénzt kérnek!” — Öneki ott a kanaában van most is minden dulásig, komnenciót is kapnak, magukföldje is terem, s bizony gazda lány volt, nem jött üresen a házhoz. Alig tudom itt tartani hálásra, meggyőzni, hogy ninesen férég nálunk. Mert arra nagyon büszke, hogy olyat még nem látott életében...

Estére beinvitálom teára; szép enyhe esend van, a gyerek alszik odaát. A férfiszobában telepedünk le, az ő könyvei, műszerei árnyékában, — kivel most egy bajban, egy számkivetésben, tán egy almon, egy kenyéren ennek az asszonynak az ura. És minden barátnémnál közelebb van tán hozzám e pereben.

(Folytatjuk.)

A KABALA

(Folytatás a 3. oldalról.)

vad dühvel ragadta meg az asszony nyakát.

— Te eudar! Most már mindent látok! Amig én előre törttem, te idehaza imádkoztál, hogy menjek tönkre! Te voltál a rossz kabalám egész idő alatt. Kivánsad a vesztemet! Hogy meg legyek alázva, hogy rád szoruljak, hogy egy tehetetlen nyomorék legyek, akit te ápolgathatsz! Hogy oda legyek varrva mindig a szoknyához! A te rongyos asszonyságodért fel akartad áldozni az én nagyszerű ambicióm!... Egy önző bestia voltál! Egy alattomos bestia! Bestia, bestia, bestia!

Az ujjai belemélyedtek az asszonyka nyakába; a kis teremtés összeroppanva szisszent fel, de aki e pillanatban láthatta volna arcát, az észrevehette volna, hogy a gyenge asszony először életében diadalmasan mosolygott...

Március 15.

(Folytatás az 1-ső oldalról)

keresztül minden magyar függetlenségi mozgalommal rokonszenvezett. Az az Olaszország, mely élete utolsó napjáig otthont adott a legnagyobb hontalannak: Kossuth Lajosnak. Az az Anglia, amelyik a szabadságharc bukása után tárt karokkal fogadta

Kossuth Lajost és kiverte Haynaut, a bresciai hiénát. Az az Egyesült Államok, mely a törvényhozás csarnokában fogadta Kossuth Lajost és a 48-as szabadságharc viharzása közben minden alkalmat megragadott, hogy a magyarok igaz ügye mellett tüntessen.

Ezek az „ellenségei” ma Magyarországnak és Ausztria és Németország a szövetséges jóbarátai. Az a két or-

szág, mely soha nem ösmert ellenvéleményt, ha a magyar nép leigázásáról, letöréséről, agyonnyomításáról volt szó.

Hetven esztendővel ezelőtt elhangzott a nagy kérdés, időszerű ismét a felelet.

És az amerikai magyarságot nem némithatja el semmiféle hatalom. Miránk vár a válaszadás hivatása: „Rabok legyünk, vagy szabadok?”